

Könyvismertetés.

Vaday József, A protestáns jellem erkölcsi olvasmányokban. II. kiadás. Réthi Lajos és Goró Lajos festőművészek eredeti rajzaival. A szerző kiadása. Minden jog fentartva. Kapható a szerzőnél Nagyváradon. Nagyvárad. Sonnenfeld A. műnyomdája 1904. 160 oldal. Ára?

Az ifjúsági irodalom hazánkban az újabb időben egészen fellendült. Sok kiváló erő foglalkozik az ifjúság lelkének jó könyvek útján való nevelésével. De a protestáns vallásos ifjúsági irodalom eddigelé nem igen akadt mesterére. Annál nagyobb örömmel kell üdvözlönnünk Vaday könyvét, amelynek nemcsak az az érdeme, hogy protestáns ifjúság számára van írva, hanem az, hogy telve van a legszebb evangéliumi szellemű apróságokkal, a melyeknek olvasgatása a legkomolyabb felnőtteknek is valóságos szellemi élvezet. Tartalma hat részbe csoportosul. I. Istenünk és hitünk. II. Protestáns őseink. III. Hazánk. IV. Szüleink, rokonaink, tanítóink. V. Magunk. VI. Anyaszentegyházunk. Hogy mi van e címek alatt 107 rövidebb-hosszabb apróságban elmondva, azt meg sem kísérem elmondani. A kritikus tollát is leteszem, csak az elismerését akarom ezúttal használni. De az elismerésből részt kérnek a festőművészek is, a kik szebbnél-szebb rajzokkal díszítették ezt a becses könyvet. Különösen is ki kell pedig emelnem Réthi Lajos tusrajzait, a melyek eredeti felfogással, erős egyéniséggel, jellemző csoportosítással mutatják be különösen magyar prot. egyházunk multjának sok gyászos jelenetét. Ezeket a rajzokat érdemes a Magyar Prot. Irod. Társaság figyelmébe ajánlani, nagyobbítva külön is kiadni és a protestáns közönség közt árusítani. Vaday könyvét melegen ajánlom mindenki figyelmébe. E könyvnek minden prot. család asztalán, minden iskola könyvtárában és minden ifjú kezében ott kell lennie.

Raffay S.

Van Oosterzee J. J. után *Kenessey Béla*, Patmosi hangok. Kolozsvár. 1904. A „Theologus-kör“ kiadása. VI. 167. Ára 2 kor. 40 fil. A mű tiszta jövedelme a kolozsvári-theológiai fakultás „Theologus-körének“ alapjára szolgál.

A mely intézetben a theologusok köre ilyen művek kiadásában fárad és buzgólkodik, ott bizonyosan egészségcs a közszellem is. Mert itt nemcsak a vállalkozás maga szép, hanem a választás is olyan műre esett, a mely ezt a választást mindenkép megérdemelte. Hogy a kivitel, a magyar nyelvre való átültetés sikerült, azt Kenessey Béla neve teljesen biztosítja. Van Oosterzeenek, a nagy hollandi tudósnek és szónoknak a szelleme világába enged ez a kilencz beszéd biztos betekintést. E beszédeket még mostani, az átdolgozó által megrövidített formájában sem igen lehetne egész terjedelmükben el-

mondani, de az bizonyos, hogy ha valaki a beszédeihez kegyes, komoly, emelkedett hangulatot és termékenyítő eszméket akar szerezni, akkor ezt a könyvet igen nagy haszonnal forgathatja. S e szempontból még ma is, a mikor a prédikáció irodalmának mennyiség tekintetéből szinte a túltermeléséről beszélhetünk, a beszédek kiadását nyereségnek kell itélnünk. Ajánlom theologusaink és lelkészeink figyelmébe.

Raffay S.

Hörk József, egyet. ev. theol. akad. r. tanár. *Cura pastoralis*, utasítások a lelképásztori gondozás miként való gyakorlására a dunáninneni ág. hitv. evi egyházkerület közgyűlésének megbízásából (1902. pozsonyi r. közgyűlés jkv. 92. p.) Pozsony, 1903. Ivrét VII+100 l.

Mint az előszóból értesültünk, szerzővel e munkát a dunáninneni ág. hitv. ev. egyházkerület igen időszerű és fölöttébb dícséretes gondoskodásból iratta meg. Ugyanis az „egyházpolitikai törvények“ által előidézett helyzetváltozás sürgetve inti az egyházakat a cura pastoralis fokozottabb mérvű gyakorlására, — de ugyan az új rend a lelkészek kezében levő régebbi ilyenmű utasítások hiányos voltát is kimutatta. Kivánatosná, sőt szükségessé vált azért a régebbi utasítások pótlása, illetőleg azoknak „a jelen viszonyok követelményeinek megfelelő átdolgozása és kiegészítése, úgy hogy azokban a lelkészek a teljesen megváltozott mostani viszonyok között is a hívek sikeres lelkigondozására biztos útmutatót nyerjenek.“

Hörk József e cura pastoralisa tehát a megbízó egyházkormányzó testület által kitzűzött gyakorlati cél szolgálata, — az elevenen érzett gyakorlati szükséglet kielégítésére van hivatva. Ez a szempont azután teljesen érvényre is jut a tartalom elrendezésében. Ez szabja meg az egyes részek viszonylagos terjedelmét. Így, a három főrész közül, melyre a mű oszlik, u. m. I. Bevezetés, II. Általános, és III. Különös rész közül az utolsó aránytalanul hosszabb a két előzőnél. Amazok a különös vagy alkalmazott résznek csak alapul, kiindulásul szolgálnak. Csak éppen a legszükségesebbeket tartalmazza, hogy az utánuk következőket mintegy igazolják, értetetővé tegyék.

A kidolgozás e módját a legkevésbé sem kifogásolhatjuk, mert hiszen e mű értéke — már rendeltetésénél fogva — első sorban attól függ, hogy mennyire felel meg a megbízók intenciójának? mennyire segíti elő direktíváival a kitzűzött cél elérését, az egyház építésének nagyfontosságú munkáját?

Egyebekiránt sorra véve a már érintett főrészeket:

A bevezetésben a lelki gondozás feladatára mutat rá, mely a ker. erkölcsi elveknek a különböző egyes, specialis esetekre való alkalmazásában áll, hogy mindenek a legfelségesebb vallás-erkölcsi ideálnak, a Krisztusnak saját életükben való megvalósítására elsegítenek. Hivatkozik Pál apostol'ra és Lutherre, a kik a Krisztus által megerősítve csodás eredményeket értek el a lelki gondozás terén.

Az általános részben a sikeres lelkipásztorkodás alapfeltételeit sorolja elő. Legelső követelményül azt állítja föl, hogy a lelkipásztor gyülekezetének tiszteletére, bizalmára és szeretetére méltónak bizonyítsa magát. Elérheti pedig ezt, ha önzetlenül és fáradhatatlanul munkálja hívei jólétét a mi viszont csak úgy lehetséges, ha ismeri népét, illetőleg népének érzületét, gondolkozását, az őket befolyásoló viszonyokat, — és ha a szentírás gyakorlati ismeretével rendelkezik, hogy mindenkor a jól alkalmazott ige erejével tudjon hatni az érzelemre és az akaratra, eltalálván mindig a kellő szót, a mire szükség van. De éppen a feladatának magasztos és nehéz volta kötelességévé teszi a lelkésznek a folytonos önvizsgálatot, eszmélkedést, hogy hivatala betöltésére megvan-e a kellő tudása érzelme és akarata? A lelkipásztor egyéniségére, vallás-erkölcsi állapotára való ez utalás egészen helyen való. Mert a protestáns lelkipásztor vezérlő befolyása és hatalma nem a ceremóniákban, nem is a sacramentumok opus operatum-szerű kiszolgálásában rejlik, hanem az evangéliomot saját életében megvalósító erkölcsi erejében. Így azután:

A különös részben: A) egyéni (subjectiv) követelmények czim alatt még tüzetesebben foglalkozik a lelkipásztor egyéniségével. Nem tartja elégnak, ha a lelkész egyéni meggyőződése összhangzásban van egyháza tanításával, — az egyszerűen becsületbeli kérdés, — ennél többet kíván: egyházának tana és intézményeiért, egyházának felvirágoztatásáért való lelkesedést. Ehhez képest szükség, hogy egész élete hivatala célját mozdítsa elő. Tehát magán és családi élete fedhetetlen legyen. Üres óráiban való magánfoglalkozása, szórakozása állásához illő legyen. Itt megszivlelendő tanácsokat ad: a hivelkekkel, kartársakkal, felügyelők és presbiterekkel, tanítók és káplánokkal való hivatalos és privát érintkezések alkalmára.

B) Hivatali (objectiv) követelmények czim alatt sorba veszi a hivatalból folyó összes lelkészi ténykedéseket, még pedig: 1. jogi követelmények név alá foglalva szól: a) a predikátori, b) katechetai, c) liturgusi, d) egyházzjogi (az áttérések, az anyakönyvezés, a levéltár, a parochiális és stóla jog és az egyházi vagyon kezelése körül való) teendőkről. Mindeniknél röviden és velősen összefoglalva adja az illető szaktudományok tanulságait, ugyszinte az egyházi és állami törvények megfelelő §-ait. 2. Erkölcsi követelmények név alá foglalva a speciális egyházi lelki gondozás munkáit sorolja elő: α) az egyes osztályokkal szemben, még pedig: a) a házasság körül, (eljegyzés-, esketés- és elváláskor), b) családok körül, c) iskolák körül (iskola-épület, tanító, iskolalátogatás), d) katonaság körül, e) község, megye, ország körül, f) a közegyház (esperesség, kerület, egyetem) körül. β) Egyes egyháztagokkal szemben: 1. Vallásilag betegek (kételkedők, egyházmegvetői, separatisták és apostaták). 2. Erkölcsi betegek (erkölcstelenek, foglyok, fogházak, halálra ítélték). 3. Lelki betegek (buskomorok, szelid és dühöngő örültek, örültek háza). 4. Testi betegek (közönséges betegek, epidémiák, kórházak).

ő. Szegények (árvák és árvaházak, munkanélküliek, sors által sújtottak, koldusok) körül való lelkipásztorkodást. Mindeniknél minütiosus utasításokat és okor tanácsokat ad.

E vázlatos ismertetésből kitűnik, hogy Hörk József e munkája a szónak a legtágabb értelmében neveztetik cura pastoralisnak. Ez elnevezés jogosultságát elvitatni nem lehet, mert utóvégre is a lelkész mindennemű ténykedése cura animarum jellegű.

A mi pedig magát a munkát illeti — mint többször is érintetem, újból csak azt mondhatom, hogy sok becses és megszivlelésre méltó anyag van benne, mely a szerzőnek nagy körültekintését és ügybuzgalmát dicséri. De már a munka beosztását, nem a fő — hanem az alrészeket értem, — specialiter a különös rész alrészzeit nem tarthatom valami nagyon szerencséseknek. Szerző a subtilis distinctiókra törekedett, de nem sikerült neki elkerülni, a mit úgy óhajtott, hogy t. i. némi fogalomzavart ne okozzon. Így, a különös rész két főkategoriája: I. Az egyéni (subjectiv) és II. A hivatali (objectiv) követelmények könnyen összetéveszthetők az utóbbi két alkategoriájával: 1. a jogi és 2. az erkölcsi követelményekkel. Ez utóbbiakkal (— bár kifogásom van ellenök —) bátran helyettesíthette volna amazokat: mivel a subjectiv és objectiv szók között itt nincs oly éles ellentét, hogy egymást föltétlenül követelnék, mert hiszen amaz egyéni (subjectiv) tulajdonságoknak objective meg kell lenniök a lelkészben; mivel maga a szerző tiltakozik (a 8. lapon) a lelkésznek részekre, hivatalos és nem hivatalos egyénre való osztása ellen; főleg mivel ugyanazon fogalomkört fejezik ki. Én azonban a jogi és erkölcsi követelmények distinctioját sem tartom szerencsésnek, mivel a lelkészben megkívántató egyéni és vallás-erkölcsi tulajdonságokat és a hivatala teendőinek pontos végzését a jog és az erkölcs egyaránt követelik. Nézetem szerint sokkal jobban tett volna, ha e mesterkélts felosztás helyett ezt az egyszerű, de természetes felosztást használja: 1. A lelkészben megkívántató tulajdonságok (vagy erények). 2. A lelkészi hivatallal járó teendők, — és ez utóbbi fejezet alatt egyszerűen sorba veszi a lelkésznek: 1. predikátori, 2. katechetai, 3. liturgusi, 4. egyházkormányzói tisztét és 5. a szorosán vett lelkipásztorkodást. Így munkája sokkal áttekinthetőbb lett volna. És minden félreértésnek egyszerre elejét vehette volna. Hátrányára válik még az itt-ott tapasztalható a magyarosság ellen vétő mondatfűzés is, melynek legszembeötlőbb példáját a 69. l. 4-ik kikezdése szolgáltatja. A jelen alakjára nézve reményemet fejezem ki, hogy az nem lesz végleges — mert a használatát nagyon megnehezítené.

De e fölemlített fogyatkozásai mellett megvannak a munkának az erényei is: fejtegetései eszméletetők, tanácsai praktikusak. Alkalmassnak tartom arra, hogy a lelkészi kar figyelmét és gondosságát minden irányban fölébressze, élénkítse és fokozza.

Csizmadia I. jos.